

<Article>

La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge

Lidia Daza Pérez

Data de presentació: 30/08/2010

Data d'acceptació: 30/09/2010

Data de publicació: 12/01/2011

//Resum

L'article presenta el programa de tutoria entre iguals que es va posar en marxa el curs 2009-2010 en el marc del Pla d'acció tutorial de la Facultat d'Economia i Empresa, i una part dels resultats del procés d'avaluació dut a terme.

La incorporació de la figura de l'alumne tutor en la política tutorial del centre tenia com un dels seus objectius principals incrementar la motivació i l'aprenentatge d'alumnes de cursos superiors mitjançant la seva implicació en activitats extracurriculars vinculades a la titulació. L'estudi va voler copsar quin impacte té participar com a company tutor en el procés de formació, mitjançant la tècnica de la discussió de grup i una enquesta per qüestionari.

Els resultats apunten que la tutoria entre iguals repercuteix en l'aprenentatge, de manera que beneficia els alumnes tutors en l'adquisició de competències comunicatives i en l'accés a recursos de la universitat fins aleshores desconeguts.

//Mots Clau

Tutoria entre iguals, participació, aprenentatge

// Referència recomanada

Daza Pérez, Lidia (2011) La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge [En línia] *REIRE, Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, Vol. 4, núm. 1, 43-61. Accesible a: <http://www.raco.cat/index.php/REIRE>

// Dades de l'autora

Daza Pérez, Lidia; Coordinadora del Pla d'Acció Tutorial, inicialment de l'ensenyament en Ciències Empresarials i darrerament dels ensenyaments de la Facultat d'Economia i Empresa (2003-juny 2010); Dept. Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions; Facultat d'Economia i Empresa; ldaza@ub.edu

1. Justificació

Després de dos anys d'implementar el programa *Tutoria entre iguals* en la diplomatura de Ciències Empresarials, es va decidir fer extensiu el projecte als ensenyaments de 1r i 2n cicle de l'actual Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona: Administració i Direcció d'Empreses, Economia, Sociologia i Ciències Empresarials.

El curs 2007-2008 es va iniciar, com un experiment pilot, un programa de tutoria entre iguals a Ciències Empresarials, per tal de millorar l'assistència, interès i impacte de l'acció tutorial en els estudiants de primer curs de la diplomatura. Per dur-lo a terme, es va oferir com una activitat amb reconeixement de crèdits de lliure elecció. El resultat va ser una demanda baixa per part dels estudiants per diversos motius: la novetat de l'experiència, el fet que implicava una vinculació de l'estudiant al programa durant tot un curs acadèmic, i que exigia flexibilitat i disponibilitat de temps per trobar-se amb els alumnes novells. Tanmateix, les sol·licituds van ser suficients per cobrir les places requerides.

Els bons resultats obtinguts van empènyer a continuar l'experiència un segon any. En aquesta ocasió, la demanda va augmentar per l'increment d'estudiants veterans interessats per l'activitat, tot i que els requeriments de temps i flexibilitat continuaven actuant de filtre en les sol·licituds. En algun cas l'estudiant tutor va repetir l'experiència. Aleshores les peticions rebudes van ser superiors a les places ofertes.

Amb aquests antecedents, i en el marc de la creació de la nova Facultat d'Economia i Empresa¹, el curs 2009-2010 es va decidir obrir el programa a la resta d'ensenyaments que tenien un pla d'acció tutorial (a partir d'ara, PAT). Aquest projecte, doncs, parteix de l'experiència acumulada en els anys anteriors, també dels primers resultats obtinguts en una investigació interuniversitària en marxa sobre l'aprenentatge universitari davant la reforma de l'EEES², i d'una investigació de tesi en curs sobre la importància de les variables socials (relacions socials, participació, integració, etc.) en l'aprenentatge universitari.

La Tutoria entre iguals es configura en aquests termes com un programa emmarcat dins del PAT de cada ensenyament, que es dissenya amb la voluntat de millorar el conjunt d'actuacions d'orientació i informació que s'adrecen al total d'estudiants de primer curs d'aquests ensenyaments, aproximadament uns dos mil.

Tal com afirmen alguns dels estudis duts a terme sobre el tema (Álvarez i González, 2005), juntament amb els resultats obtinguts en les experiències anteriors, la relació jeràrquica que sovint predomina en l'aula entre alumne i docent es trasllada a la relació que s'estableix en l'acció tutorial entre professorat tutor i estudiant. Es genera una distància que dificulta la comunicació més directa, i pot crear un clima tens i poc relaxat per a l'estudiant a l'hora de parlar de manera distesa dels seus neguits o problemes sorgits durant el curs.

¹ En aquest temps es produeix la desaparició de l'antiga Escola Universitària d'Estudis Empresarials i de la Facultat d'Econòmiques i Ciències Empresarials de la Universitat de Barcelona, i es crea un nou centre que acull els ensenyaments que s'hi impartien: la Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona (juliol de 2008).

² La recerca forma part del Pla nacional d'investigació científica, desenvolupament i innovació tecnològica (CSO2008-02812), està finançada pel Ministeri Espanyol de Ciència i Innovació i porta per títol «Els estudiants davant la reforma universitària».

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

Això, combinat amb la cultura que predomina a les nostres universitats de baixa participació i implicació de l'estudiant en activitats complementàries a les estrictament acadèmiques, i amb la dificultat d'establir relacions fora de l'aula amb el personal acadèmic, defineix un conjunt d'obstacles que apareixen sovint a l'hora d'obtenir bons resultats en la implementació d'un pla d'acció tutorial.

Aquest és un motiu pel qual es pensa a fer extensiva la figura de l'alumne tutor. Un segon motiu és el conjunt de proves recollides durant els cursos anteriors, que mostraven com l'experiència havia tingut efectes positius en l'aprenentatge de l'estudiant que desenvolupava el rol de tutor. El curs proporcionava a l'estudiant elements interessants per a la seva formació: més contacte, i més proper, amb el professorat, millor coneixement de la Facultat, accés a recursos que fins en aquell moment desconeixien i posada en pràctica d'algunes habilitats comunicatives necessàries per al seu desenvolupament personal i professional.

2. Objectius

El present article té per objectiu presentar els resultats d'un estudi que es va dur a terme per tal d'avaluar en quin grau l'experiència de la tutoria entre iguals pot ser un potenciador de l'aprenentatge per a l'alumne tutor universitari.

El programa es va posar en marxa per millorar l'impacte de les tutories en el procés d'incorporació i adaptació de l'alumne novell als estudis, però a més tenia com a propòsit aconseguir un augment de la implicació i motivació dels alumnes de cursos superiors en els estudis. En aquest sentit, els objectius del programa, que després van ser avaluats, eren els següents:

- Desenvolupar en els alumnes tutors habilitats transversals que no es treballaven prou en les assignatures del currículum.³
- Aconseguir la implicació dels estudiants en activitats del centre, tenint en compte que és un element que fomenta la motivació de l'estudiant i l'increment del seu esforç i dedicació als estudis (Astin, 1975).
- Ser un mecanisme d'accés a la informació relacionada amb el centre, i donar així la possibilitat d'aprofitar recursos sovint invisibles per als estudiants (per excés d'informació, per desconeixement, etc.), i ser també una font de contactes amb diferents agents del centre. Diferents recerques (Tinto, 1993, 1997, 1998; Pascarella i Terenzini, 1991, 2005) han demostrat que la promoció de relacions amb altres estudiants i personal docent de la institució més enllà de l'espai de l'aula genera beneficis en la socialització dels estudiants.

³ Aquesta dimensió de la tutoria es comença a treballar des d'altres instàncies de la mateixa Universitat de Barcelona. Des de l'Institut de Ciències de l'Educació s'està començant a donar formació a tutors per orientar-los a l'hora de fer propostes sobre com organitzar i pensar la tutoria en relació amb les competències transversals.

3. Descripció de l'experiència

A continuació es descriuen el conjunt d'actuacions que es van dur a terme per tal d'assolir els objectius proposats.

3.1. Selecció i formació dels alumnes tutors

Per poder captar l'interès i la participació dels estudiants en aquest programa, es dissenya un curs amb reconeixement de crèdits de lliure elecció, aprovat per la Comissió Acadèmica del centre, i se'n fa la difusió pels canals corresponents establerts per a aquest tipus d'activitats, de manera que aquesta tasca és reconeguda en el currículum acadèmic de l'estudiant participant com a tutor/a.

A l'hora de plantejar els criteris de selecció, es considera imprescindible que l'estudiant veterà que exerceix d'alumne tutor estigui matriculat en el mateix ensenyament, per tal que presenti una certa familiarització amb la informació que ha de donar al grup d'alumnes tutorats. D'altra banda, cal que tingui un mínim de seixanta crèdits superats, per garantir una experiència mínima en el centre.

El procés de selecció es fa partint de la valoració de les sol·licituds rebudes, d'acord amb els dos criteris mencionats i tenint en compte si els alumnes han participat en el PAT del centre o en tenen algun coneixement.

Tot el procés de recollida de sol·licituds i tria dels candidats per formar part del grup d'estudiants tutors es fa durant les dues primeres setmanes de juliol, prèviament a l'assignació dels futurs estudiants a les titulacions que participen en l'experiència.

3.2. Formació que reben els alumnes tutors

La formació inicial és un element clau del programa. És per això que es van programar uns tallers per formar els alumnes tutors en competències transversals i proporcionar-los accés a informació i recursos del centre, necessaris per als alumnes novells als quals havien d'ajudar i alhora útils per al seu desenvolupament acadèmic i professional.

El programa es va organitzar d'acord amb les parts següents: una formació teòrica, una formació pràctica i les pràctiques, pròpiament. Tant la formació teòrica com la pràctica es van dur a terme entre els mesos de juliol i setembre, abans d'iniciar-se el curs acadèmic.

La formació va consistir en els mòduls següents:

- **Mòdul teòric I** (4 h). Es tracta d'un mòdul d'introducció al curs i a la tutoria universitària. En aquest mòdul s'explica què és la tutoria i el PAT, quina és la figura del professor tutor, quina la de l'alumne tutor i les funcions que tenen dins del PAT de la Facultat.
- **Mòdul teòric II** (4 h). Es tracta d'una formació, duta a terme amb el suport de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE-UB), sobre tècniques de comunicació i dinàmica de grups. Té l'objectiu d'oferir eines als alumnes tutors perquè puguin aprendre a organitzar i conduir

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

reunions, des d'un punt de vista general i també per aplicar de manera concreta en les reunions grupals amb els seus tutorats.

- **Mòdul pràctic I** (2 h). Consisteix en una formació pràctica sobre la plataforma Moodle, amb la qual està dissenyat l'Espai Tutorial. Aquesta sessió ofereix a l'estudiant un coneixement més aprofundit del maneig del Campus Virtual, que és una eina cada vegada més emprada pel professorat en les seves classes i del la qual hi ha un cert desconeixement per part de l'alumnat.
- **Mòdul pràctic II** (5 h). Es tracta d'assistir, i alhora de donar suport, a la sessió informativa convocada un cop s'ha fet la primera assignació de places universitàries. En aquesta sessió els alumnes tutors reben informació rellevant, juntament amb l'estudiant de nou accés, sobre qüestions de matrícula i pla d'estudis.

Aquesta formació es va complementar amb un document que es va elaborar amb el títol «Manual de l'alumnat tutor», a mode de guia, juntament amb un altre document amb tots els enllaços i referències a serveis que es poden trobar al centre i a la Universitat (serveis d'idiomes, d'esports, beques, etc.).

Pel que fa al bloc estrictament més pràctic, va consistir en el desenvolupament de les accions corresponents a la funció d'alumne tutor. Aquesta tasca la van fer els estudiants durant tot el curs, des de finals de juliol del 2009 fins al mes de juny del 2010, acompanyats d'un professor tutor.

D'acord amb el PAT de la Facultat d'Economia i Empresa, posat en pràctica en els ensenyaments d'Administració i Direcció d'Empreses, Sociologia, Economia i la diplomatura en Ciències Empresarials, cada alumne tutor, dins de l'ensenyament al qual pertany, va ser assignat a un professor/a tutor/a amb el seu grup corresponent d'estudiants novells per tutorar, amb l'objectiu que tots dos fossin els referents, però amb funcions diferenciades a l'hora d'assessorar i orientar els alumnes.

3.3. Espai Tutorial

Per fer efectiva la comunicació, la coordinació i el bon funcionament del programa, es treballa amb la plataforma Moodle, mitjançant la qual es va dissenyar un curs de tutoria, l'anomenat Espai Tutorial, a mida de les necessitats tutorialis. Es va crear un curs per a cada ensenyament, i es van configurar fòrums i espais diferenciats d'acord amb cada grup de tutoria.

Per tal d'implicar al màxim l'alumne tutor en la guia i tutoració del grup d'estudiants novells, se'l va fer responsable de la informació i comunicació amb el grup, i es va posar a la seva disposició un espai de diàleg propi amb els alumnes tutorats. Mitjançant aquest espai, l'alumnat tutor, amb indicacions generals de la Coordinació del PAT, podia trametre tot tipus d'informació que considerés interessant, convocar les reunions de tutoria, contactar amb cada estudiant de manera individualitzada i indicar mitjançant el calendari del grup les activitats que poguessin ser del seu interès.

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

3.4. Agents implicats

La tasca de formació i implicació dels alumnes veterans en l'experiència va ser possible gràcies al treball coordinat que des de la Coordinació del PAT es va dur a terme amb altres persones i òrgans del centre, indispensables perquè l'acció fos al màxim d'efectiva i coherent amb els objectius acadèmics de l'ensenyament. A part de l'alumnat tutor i el professorat tutor, hi van participar:

- Caps d'estudis de cada ensenyament, amb els quals es van discutir i planificar les actuacions que havien de dur a terme els alumnes tutors, sobretot amb relació al procés d'adaptació a l'espai europeu d'educació superior i a l'adaptació als graus.
- Coordinació d'Ensenyaments, que va donar suport en l'organització de les tutories i va facilitar els recursos logístics necessaris perquè els alumnes tutors convoquessin les reunions tutorial amb el seu grup d'estudiants novells.
- Secretaria de la Facultat, que es va encarregar de formar l'alumne tutor en tots els aspectes relacionats amb la matrícula i altres processos administratius.
- Equip deganal de la Facultat, que va donar suport i va fer difusió del programa *Tutoria entre iguals* a tota la comunitat universitària.

Tot plegat posa de manifest un treball important de coordinació que té en compte una important tasca de gestió de la informació, i sobretot de gestió i organització de persones.

A continuació es fa una breu descripció del volum de persones implicades més directament en el dia a dia:

Taula 1. Participants en el programa *Tutoria entre iguals*

Ensenyament	Alumnat de primer curs	Professorat tutor de primer	Alumnat tutor
Ciències Empresarials	997	20	19
Administració i Direcció d'Empreses	767	18	9
Economia	460	8	4
Sociologia	215	6	3
TOTAL	2483	52	34

3.5. Calendari d'actuacions

A continuació es descriuen les tasques que va dur a terme l'alumnat tutor, en què es van posar en pràctica les competències apreses i la formació rebuda sobre diferents recursos del centre i de la Universitat. Aquestes tasques es van ordenar i planificar d'acord amb un calendari de treball que es va elaborar al mes de juliol. Són les següents:

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

- **Suport en les sessions informatives.** L'alumnat tutor ajuda en l'organització de les sessions i en la rebuda dels estudiants nous repartint-los material divers.
- **Tutoria d'automatrícula.** Sessions d'orientació i informació sobre la matrícula que s'encarreguen de conduir els alumnes tutors d'acord amb la formació prèvia que han rebut per part de la Secretaria del centre.
- **Suport en el procés de matrícula.** Els alumnes tutors es distribueixen en els diferents dies i torns de matrícula per donar assistència, a les aules d'informàtica, als estudiants de nou accés a l'hora de fer la matrícula del primer curs o primer semestre (segons l'organització de cada ensenyament).
- **Jornada de benvinguda.** L'alumnat tutor dóna suport i assisteix a la sessió de presentació i benvinguda als alumnes de nou accés el primer dia de curs.
- **Tutories entre iguals.** Reunions que convoca i duu a terme l'alumnat tutor amb el grup d'alumnes que tutoritza del seu ensenyament, amb l'objectiu de conèixer les preocupacions i dificultats trobades, i comunicar-les al professorat tutor corresponent.
- **Tutories grupals.** Reunions planificades durant el curs que convoca i duu a terme el docent tutor, i en les quals també és present l'alumne tutor.
- **Suport en la jornada de portes obertes.** Participen en la sessió d'informació que es fa a la primavera adreçada als estudiants de batxillerat que han d'escollir estudis universitaris. Fan de guies pel centre i expliquen els diferents recursos i serveis de la Facultat.
- **Atenció tutorial mitjançant l'Espai Tutorial.** Consisteix a atendre la comunicació que es genera virtualment a través d'aquesta eina amb el grup d'estudiants tutorats, i a respondre les consultes.
- **Disseny d'una activitat extracurricular al final de curs adreçada als estudiants de nou accés.** Els estudiants tutors, per grups, elaboren una proposta d'activitat d'interès per als alumnes tutorats. Aquesta tasca té per objectiu recollir els interessos dels estudiants des de la figura d'una persona més propera, l'estudiant tutor, i plantejar possibles actuacions que es poden dur a terme des del centre per millorar l'orientació i la informació als estudiants novells.

3.6. **Avaluació de la tasca dels estudiants tutors**

Per acabar, s'avalua la tasca de l'estudiant tutor. Aquesta avaluació es fa d'acord amb la valoració de la Coordinació del PAT sobre les diferents tasques desenvolupades pels alumnes tutors, juntament amb la valoració que el professorat tutor fa de l'alumne tutor amb qui ha treballat. D'acord amb el resultat, es comunica als alumnes si han superat o no el curs, i amb quina nota ho han fet. Si l'han superat, se'ls lliura un certificat perquè ho puguin incloure en el seu currículum.

4. Avaluació de la tutoria entre iguals com a element d'aprenentatge per a l'alumne veterà

Com ja s'ha plantejat a l'inici, després de dur a terme aquesta experiència, es va fer una avaluació per saber en quina mesura s'havien aconseguit els objectius proposats adreçats a complementar el procés de formació de l'alumne veterà que exercia de tutor: desenvolupar habilitats transversals, augmentar la implicació de l'estudiant amb el centre i donar-li accés a informació i recursos per enriquir la seva formació.

Vam voler-nos centrar en aquesta dimensió de la tutoria entre iguals perquè fins aleshores no havia estat gaire estudiada en el context de la universitat catalana i espanyola —malgrat presentar un llarga tradició en els països anglosaxons mitjançant la investigació desenvolupada sobre l'impacte dels *colleges* (Pascarella i Terenzini, 1991, 2005). També perquè s'emmarca en el conjunt de polítiques docents centrades en les noves metodologies pedagògiques, que poden afavorir les condicions per millorar l'aprenentatge en un sentit ampli, en termes dels criteris ECTS.

4.1. Metodologia

La metodologia emprada per avaluar l'impacte del programa de tutoria entre iguals en el procés d'aprenentatge de l'estudiant tutor va consistir en la combinació de tècniques quantitatives i tècniques qualitatives.

Primerament es va organitzar una discussió de grup amb tots els alumnes tutors a l'inici del segon semestre, per copsar la seva percepció sobre l'experiència. La reunió va ser conduïda per la Coordinadora del PAT i es va centrar a donar resposta a tres qüestions:

1. Què creus que t'ha aportat el fet de participar en el PAT?
2. Quina és la teva percepció sobre aquesta participació i contribució en l'orientació dels alumnes novells?
3. I finalment, comenta possibles aspectes per millorar del programa.

A partir de les dues primeres preguntes es va voler recollir què era el que els alumnes havien après, i contrastar-ho amb els objectius inicials proposats de desenvolupament d'habilitats transversals i adquisició d'informació útil per al seu aprenentatge.

En segon lloc, es va dissenyar una enquesta per qüestionari per recollir la valoració dels alumnes tutors sobre la seva experiència en el programa. Es volia recollir quina era la percepció dels estudiants sobre la seva participació en aquesta activitat, quins pensaven que n'eren els efectes derivats, i quins beneficis havien obtingut en relació amb la seva experiència universitària. Per fer-ho ens vam basar en l'instrument dissenyat per C. Robert

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

Pace (1984), conegut amb el nom de *College Student Experiences Questionnaire*⁴, el qual a partir de la informació recollida pretén conèixer la qualitat de l'esforç de l'estudiant invertit en els recursos i oportunitats que el centre i la universitat posen a la seva disposició, la percepció de l'estudiant sobre com el context universitari fomenta un conjunt d'aprenentatges específics, i com aquest esforç i aquestes percepcions el condueixen a uns resultats d'aprenentatge de qualitat. Segons l'autor, com més implicats estan els estudiants en activitats diverses del centre, més beneficis obtenen per al seu desenvolupament i aprenentatge.

Partint d'aquesta eina, es va revisar i adaptar el qüestionari per saber què havien après els alumnes tutors participant en aquest programa.

L'enquesta es va estructurar en cinc apartats:

1. Preguntes relacionades amb les relacions socials que envolten l'experiència de l'estudiant. Aquests ítems pretenen copsar l'efecte que té la participació en el programa sobre el volum i el tipus de relacions socials i sobre el contacte amb altres estudiants, amb acadèmics i amb altre personal de la Universitat. Aquest apartat es relaciona directament amb els estudis nord-americans que parlen dels beneficis que les relacions entre iguals i amb el personal acadèmic tenen en el procés formatiu de l'estudiant, mitjançant el procés de socialització (Bank, B. J., Biddle, B. J., Slavings, R. J., 1990; Tinto, 1993; Pascarella i Terenzini, 1991; Tinto, 1993; Weidman et al., 2001). També amb la idea que anteriorment va expressar Alexander Astin (1975) en termes de la teoria de persistència, que dona molta importància a l'entorn institucional i estableix una relació positiva entre la participació universitària i els beneficis que té per als resultats d'aprenentatge.

«Briefly, this theory holds that a student's tendency to drop out of college is inversely related to the degree of direct involvement in the academic and social life of the institution.» (Astin, 1975, pàg. 175-176).

2. Preguntes relacionades amb els coneixements adquirits. Per coneixements entenem qüestions diverses sobre l'entorn universitari; és a dir, sobre els recursos que els estudiants tenen a la seva disposició i la visió que reben de la mateixa institució.

El contacte amb el programa i els diferents agents implicats podia ser una font de coneixements que contribuís a la formació de l'individu. Des de la sociologia, segons la teoria del capital social, la ubicació de l'individu en una xarxa i el tipus de relacions mantingudes amb els seus integrants explica l'accés i obtenció de recursos diversos (informació, suport, normes, etc.). Coleman ho va expressar posant en relació l'acumulació de capital social (relacions de suport familiar) i l'increment de capital humà en els infants (1988).

En aquest context, partim de la premissa que un apropament més gran de l'estudiant a la universitat (més vinculació i contacte amb companys, acadèmics i altres agents), i l'accés

⁴ Per veure més informació sobre aquest tema, consulteu el web de *The College Student Experience Questionnaire Assessment Program*: <http://cseq.iub.edu/index.cfm>.

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

als recursos oferts, pot crear millors condicions per a la persistència de l'estudiant i per a la millora dels resultats acadèmics. Per contra, el seu desconeixement pot significar una pèrdua d'oportunitats i, per tant, un obstacle en la formació i les possibilitats d'èxit.

3. Preguntes vinculades a l'adquisició d'habilitats comunicatives. En aquest cas es volia comprovar, d'acord amb els criteris marcats pel procés de Bolonya, el desenvolupament de competències transversals, i com la tutoria pot desenvolupar aquesta funció.
4. Un penúltim bloc de preguntes, on es demanava que fessin una valoració general del programa.
5. Un darrer conjunt de preguntes referides al perfil sociodemogràfic de l'estudiant tutor.

El quadre següent descriu les característiques de les tècniques de recollida de la informació.

Instrument d'anàlisi	Discussió de grup	Enquesta per qüestionari electrònic
Responsable	Coordinació del PAT	Coordinació del PAT
Mostra	34 alumnes tutors	34 alumnes tutors
Objecte d'anàlisi	Percepció sobre l'experiència de ser alumne tutor	Valoració dels aprenentatges assolits i els vincles establerts arran de l'experiència
Moment de realització	Principi del 2n semestre (febrer)	Final del 2n semestre (juny)

Quadre 1. Tècniques de recollida d'informació

4.2. Resultats

A continuació s'exposen els resultats obtinguts mitjançant l'anàlisi de les informacions recollides: primerament, de la discussió de grup, i en segon lloc, de l'explotació estadística duta a terme a partir de les dades proporcionades pel qüestionari.

Resultats de la discussió de grup amb els alumnes tutors

Les respostes que es van recollir es presenten de forma resumida en el quadre següent:

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

Ítem per valorar	Respostes recollides dels alumnes tutors
<i>Què aporta la participació en el PAT (efectes per a l'alumne tutor)</i>	- Permet millorar i dominar el fet de parlar en públic, habilitat poc posada en pràctica durant la carrera - Serveix per tenir un coneixement més detallat de com funciona el centre i la Universitat - Fa sentir-se útil, i això comporta una satisfacció més gran per a l'estudiant - Millora la relació amb els alumnes de nou accés - Ensenya a organitzar reunions - Fa ser responsable
<i>Percepció sobre la seva participació, com creuen que han ajudat (efectes en la resta de companys novells)</i>	- El tutor ajuda a resoldre dubtes sobre qüestions relacionades amb el funcionament de la Universitat - Comparteix la pròpia experiència amb els estudiants novinguts - Facilita la incorporació i adaptació dels nous estudiants al centre i a la Universitat, i aporta tranquil·litat en aquest moment de transició - Es faciliten apunts a estudiants - Ajuda a millorar mètodes d'estudi
<i>Aspectes que cal millorar del programa</i>	- Incrementar la comunicació amb el professorat tutor - Incentivar l'alumnat que assisteixi a les tutories - Donar més informació sobre el PAT i el programa Tutoria entre iguals - Motivar i dinamitzar la comunicació via l'Espai Tutorial - Ensenyar el funcionament de la plataforma Moodle a la resta d'estudiants - Adequar les tutories als horaris dels estudiants - Donar resposta a les incidències que els estudiants expressen en les tutories

Quadre 2. Respostes recollides en la discussió de grup amb els alumnes tutors

Els estudiants tutors hi van afegir que l'estudiant de nou accés té una sensació de desorientació important quan arriba a la Facultat i, malgrat que assisteix a una jornada de benvinguda en què se l'informa de tot el que pot necessitar les primeres setmanes de curs, percep que rep molta informació en un sol dia sense que hi hagi lloc per trobar-se en un espai més personal que li permeti expressar les seves inquietuds individuals.

Davant aquesta realitat, l'alumne tutor afirma que es converteix en una persona de fàcil contacte i accés durant el primer semestre, perquè sovint els estudiants novells se'l troben als passadissos i li poden consultar aspectes per espavilar-se en el dia a dia. Diuen que els aturen al bar, a l'aula o, en qualsevol punt del centre i els fan consultes sobre l'Espai Tutorial, i posen de manifest que, paral·lelament, utilitzen altres sistemes de comunicació amb l'estudiant, com ara el Facebook. Això els genera satisfacció, ja que es converteixen en un referent per als més nous.

Resultats de l'enquesta

L'enquesta per qüestionari es va passar als alumnes tutors participants durant el segon semestre. Es va obtenir resposta de la totalitat dels alumnes, per tant l'univers va ser d'un total de 34 persones.

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

El perfil sociodemogràfic descriu un grup d'estudiants amb un predomini clar del sexe femení: el 61,8 % eren noies davant del 38,2 % restant, que eren nois. Respecte a l'edat dels alumnes tutors, tres de cada quatre tenien entre vint-i-un i vint-i-quatre anys. La resta tenien entre vint-i-cinc i vint-i-set anys⁵. La meitat dels participants vivien a Barcelona, i la resta residien a municipis del Barcelonès o en altres comarques properes.

La majoria combinava els estudis amb algun tipus de feina remunerada, ja que el 76,5 % afirmava que tenia una feina, tot i que el tipus de jornada era molt variada: hi havia des de qui treballava quaranta hores setmanals, fins a qui ho feia per sota de les deu hores a la setmana.

Respecte al finançament dels estudis, el 41,2 % es feia càrrec tot sol de la matrícula, un 26,5 % estudiava finançat totalment pels pares, i un altre 26,5 % pagava els estudis amb l'ajut dels pares. El 5,9 % restant estudiava finançat per una beca del Ministeri d'Educació.

Entrem ara a analitzar les valoracions recollides pel que fa a les diferents qüestions formulades en l'enquesta. L'escala de resposta que es va seguir va ser una escala de Likert d'1 a 5, on l'1 significa molt en desacord amb l'afirmació proposada o bé que es valora l'ítem indicat com a molt negatiu, i el 5 significa molt d'acord amb l'afirmació o bé que es valora l'ítem indicat com a molt positiu.

En termes generals, els alumnes participants van valorar positivament el programa dut a terme i els diferents elements que el conformaven. Es va elaborar una valoració mitjana per resumir les valoracions atorgades als diferents elements del programa. La puntuació obtinguda va ser de 4,06 sobre un total de 5 punts. En concret, l'Espai Tutorial (plataforma Moodle) va ser l'aspecte més ben valorat com a eina de comunicació i treball entre la Coordinació del PAT i l'alumne tutor. A continuació es mostren les mitjanes per a cada una de les qüestions que es va demanar que valoressin.

Taula 2. Valoració mitjana dels diferents components del programa

Aspectes valorats del programa	Mitjana	Desviació típica
El Campus Virtual com a eina de comunicació amb els alumnes tutorats i el professorat tutor	3,97	0,870
El Campus Virtual com a eina de comunicació i treball entre la Coordinació del PAT i l'alumne tutor	4,29	0,719
La Coordinació del PAT en la tasca desenvolupada per l'alumnat tutor	4,03	0,798
El tutor/a amb qui has treballat	4,09	0,996
La teva participació com a alumne tutor en el programa Tutoria entre iguals	4,12	0,781
La formació adquirida	3,94	0,864

⁵ A excepció d'un alumne tutor de quaranta-sis anys, que es va reincorporar als estudis d'ADE aquell curs per finalitzar-los i va voler participar activament en l'experiència.

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

Després se'ls va preguntar si consideraven que participar en el programa els havia canviat en algun sentit la seva experiència a la Universitat. Una mica més de tres quartes parts dels enquestats van respondre afirmativament. En preguntar en quin sentit, les respostes obtingudes van ser les següents:

Taula 3. Com ha canviat l'experiència universitària?

En quin sentit ha canviat l'experiència universitària de l'estudiant	Freqüència	%
Adquirir noves habilitats	4	15,4
Conèixer millor la Universitat	4	15,4
Visió diferent de la UB	2	7,7
Informació i recursos de la UB	4	15,4
Participar i sentir-me implicat en el centre	5	19,2
Conèixer altres sortides professionals	1	3,8
Universitat més humana	1	3,8
Participar activament oferint orientació	5	19,2
Total	26	100,0

Com s'observa, els estudiants van donar un ventall de respostes heterogènies. Però resulta significatiu, atès que un dels objectius del projecte versa sobre l'impacte en l'experiència i aprenentatge de l'estudiant veterà, que la resposta més mencionada sigui el fet de poder participar i formar part activa de la Facultat. El programa, per tant, sembla apropar l'estudiant a la Universitat.

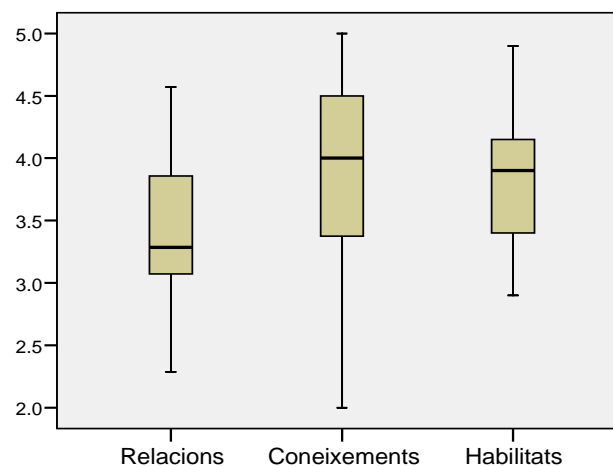
Entrem, però, a analitzar per blocs els diferents efectes que va tenir formar part del programa. Vam voler valorar si els estudiants relacionaven la seva participació com a tutors amb un possible increment en els contactes i en el grau de sociabilitat amb altres persones del centre, amb l'adquisició de nous coneixements i amb la posada en pràctica i l'aprenentatge d'habilitats transversals.

En termes generals es pot afirmar que en van fer una valoració general positiva. Els resultats mostren que on es denota que s'ha produït un impacte més significatiu és en el fet d'ampliar coneixements respecte al que fa el centre i la Universitat, quant a recursos, serveis i funcionament.

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.***Taula 4.** Valoració de les diferents dimensions

Resum d'ítems	Mitjana	Desviació típica
Efecte en les relacions socials	3,55	0,696
Efecte en els coneixements sobre la Universitat	4,10	0,758
Efecte en les habilitats apreses i portades a la pràctica	3,85	0,532

El gràfic boxplot⁶ mostra com es distribueixen les valoracions dels alumnes tutors per a cada bloc d'informació. Les valoracions que es van donar són més elevades en el cas dels coneixements i les habilitats, com veiem a partir de la situació de la mediana, en comparació de l'opinió que expressen respecte a les relacions. Tanmateix, les respostes més homogènies es donen en la valoració de les habilitats, mentre que les altres dues dimensions presenten distribucions molt disperses.

Gràfic 1. Comparació en la distribució de les respostes en les tres dimensions

Analitzem a continuació cadascuna de les dimensions observades. Pel que fa al grau de sociabilitat i a les interaccions mantingudes en participar en el programa, el contacte amb nous companys de la carrera va rebre la màxima puntuació (4,2 sobre 5). A continuació, van valorar amb un 3,9 sobre 5 punts el fet d'haver facilitat el contacte amb altres persones de la Universitat amb qui no havien tractat fins aleshores. Els estudiants van afirmar que aquestes relacions es van produir sobretot amb els membres que organitzen el PAT i els altres alumnes tutors.

⁶ La ratlla negra indica on es troba la mediana, que divideix la distribució en dues parts iguals: el 50 % de les observacions es troben per sota, i el 50 % restant, per sobre. Les caixes i les línies extremes (o bigotis) indiquen com es distribueixen el total d'individus enquestats, si de manera més homogènia, quan la caixa és més petita i les línies extremes més curtes, o bé de manera més dispersa quan la caixa és més allargada.

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.***Taula 5.** Altres persones amb qui t'has relacionat

Contactes mantinguts	Freqüència	Percentatge de casos
PAS (personal d'administració i serveis)	5	18,5
Alumnat tutors	7	25,9
Professorat tutor	4	14,8
Alumnat de l'ensenyament	4	14,8
Professorat en general	5	18,5
Membres de l'organització del PAT	10	37,0
Ningú	1	3,7

Respecte a l'impacte en el coneixement sobre el centre i la Universitat, van puntuar amb un 4,6 sobre 5 punts el fet de conèixer tot el que es fa a la Facultat per ajudar els estudiants nous, seguit de la informació obtinguda sobre els diferents serveis que s'ofereixen des de la institució, que d'una altra manera possiblement no haurien obtingut.

Segons altres estudis, els coneixements que es tenen del centre modifiquen la percepció de l'estudiant sobre la Universitat i l'entorn d'aprenentatge, fet que pot condicionar de manera positiva la seva actitud i el seu esforç envers els estudis (Pace, 1984). En aquest sentit, se'ls va demanar en quin grau el programa havia canviat la seva visió de la institució. La resposta no indica un grau d'acord elevat, i presenta una mitjana de 3,8 punts sobre 5. Tanmateix, és interessant observar les respostes qualitatives que van expressar quan se'ls va preguntar a continuació en quin sentit havia canviat aquesta percepció.

Taula 6. Visió de la Universitat

Visió	Freqüència	%
Universitat com a espai de relacions	2	6,1
Font de recursos	3	9,1
Visió desorganitzada de la institució	3	9,1
Visió organitzada de la institució	1	3,0
Una percepció més humana i propera a l'estudiant	7	21,2
Sentiment de més implicació	1	3,0
Cap visió diferent	1	3,0
Visió positiva	1	3,0
Conèixer com està organitzada	13	39,4
Dificultat de gestionar la Universitat	1	3,0
Total	33	100,0

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

És clar que es produeix un increment del coneixement que tenen els estudiants sobre el sistema, i alhora veuen l'organització on es troben més humana i propera a l'estudiant del que possiblement havien experimentat fins en aquell moment.

En darrer terme, sobre les habilitats que van poder adquirir a partir de la seva participació en el programa, les més valorades van ser el fet de poder posar en pràctica habilitats comunicatives (4,6 punts sobre 5) i el fet d'ajudar i orientar altres estudiants que accedeixen per primera vegada als estudis i al centre (4,4 punts sobre 5). Altres habilitats que també van rebre una valoració superior a 4 van ser: aprendre a portar reunions i utilitzar l'experiència o informació acumulada en altres àmbits (com per exemple el laboral).

Una de les condicions que sovint es considera que limita o bé dificulta les relacions socials a la Universitat és el fet d'haver de compatibilitzar els estudis amb una feina remunerada. Han estat molts els estudis als Estats Units i a Anglaterra que han tractat aquesta variable, i s'han fet comparatives entre el comportament dels estudiants a temps complet i aquells que estudien a temps parcial perquè treballen fora del campus. El treball resta temps per dedicar als estudis, per passar més temps a la universitat i participar més activament en tot tipus d'activitats acadèmiques i extraacadèmiques (Tinto, 1993, 1997; Christie, Munro i Fisher, 2004; McInnis, 2002).

En analitzar com s'havien modificat les relacions de l'estudiant a partir de la seva participació en el programa, i introduir la variable tenir feina remunerada, no es van mostrar diferències significatives en les valoracions formulades. Més aviat, la comparació de mitjanes posa de manifest que qui no treballava va mostrar una valoració més baixa sobre el fet que les relacions s'hagin vist modificades i incrementades. Mentre que qui sí que treballava, malgrat la seva possible limitació de temps i espais de trobada, va manifestar amb una valoració lleugerament superior que la seva participació en el programa havia implicat una ampliació del ventall de relacions i contactes amb diferents persones de la Facultat.

El contrast de mitjanes entre els que treballaven i els que només estudiaven, amb relació a les habilitats posades en pràctica, no presenta valors remarcables, tot i ser també superior la valoració dels qui treballen. Sí que hi ha una diferència més important en la valoració pel que fa als coneixements adquirits sobre la Universitat, en què els estudiants amb treball remunerat van valorar amb 0,7 punts més aquest aprenentatge respecte dels no ocupats.

Per tant, malgrat que cada vegada més l'estudiant que tenim a les aules compatibilitza els estudis amb el treball remunerat, i això podria implicar menys participació i afectar negativament en el seu aprenentatge, projectes com l'exposat poden oferir algunes condicions favorables a mantenir determinades experiències de participació i aprenentatge a la Universitat.

D'altra banda, si s'observen les diferències per sexe, tot i que no són importants, es pot veure que les noies van valorar de forma més positiva els tres ítems relacions, coneixement de la Universitat i habilitats transversals. Però especialment es va mostrar

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

una distància més pronunciada en el cas de les relacions establertes arran de la seva participació en la tutoria entre iguals.

5. Discussió i conclusions

A la vista dels resultats obtinguts i l'experiència acumulada en els darrers anys en què s'ha dut a terme aquest programa, es poden fer algunes consideracions. Amb relació a l'aprenentatge que fan els alumnes tutors participants en el programa, es pot assenyalar el següent:

- La participació en un programa de la facultat com el que s'ha exposat pot reforçar la vinculació de l'estudiant amb els seus estudis i la institució. La formació rebuda i les tasques encomanades obren el ventall d'oportunitats per entrar en contacte amb nous companys, professorat i personal d'administració i serveis, creant una experiència enriquidora per al seu procés formatiu. Així, per exemple, el treball que han de fer de manera coordinada amb el professor tutor comporta establir una relació diferent de l'existent dins de l'aula. Els permet desenvolupar aspectes del treball en equip i una relació més distesa amb el personal acadèmic. Això ajuda a trencar determinades barreres amb diferents agents de la institució, com també amb els processos administratius i de gestió de l'ensenyament, i reporta més apropament i accés a noves fonts d'informació i coneixements.
- A l'hora d'organitzar i portar a terme les tutories, els estudiants s'enfronten sovint a la seva primera presentació en públic i a l'experiència de conduir una reunió, cosa que els permet el desenvolupament d'habilitats comunicatives i interpersonals útils per a la seva professió. I segurament pràctiques per moure's per la Universitat.
- Haver de desenvolupar el rol tutor els requereix haver-se de documentar i treballar la informació facilitada per tal de donar resposta als alumnes novells. Això implica buscar informació, gestionar-la i comunicar-la per diferents mitjans, la qual cosa reverteix en un coneixement més gran dels recursos que poden ser útils per a ells mateixos. Un exemple d'això és que alguns estudiants es van interessar per les beques de col·laboració, i en van sol·licitar, per treballar en diferents serveis de la Universitat, a les quals van accedir gràcies al programa.
- El fet de treballar al mateix temps que estudien no els va dificultar poder participar en el programa i adquirir nous aprenentatges i experiències a la Universitat. La seva valoració més positiva en comparació amb la dels altres estudiants que no estaven ocupats pot significar que els alumnes més desvinculats de la institució pel fet de treballar —cosa que pot influir negativament en el rendiment acadèmic— veuen en el fet de participar en aquest tipus de programes una oportunitat per implicar-se en els estudis i en la Universitat.

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

<Referències bibliogràfiques>

- Álvarez Pérez, P.; González Alfonso, M. C. (2005). «La tutoría entre iguales y la orientación universitaria. Una experiencia de formación académica y profesional». *Educar*, núm. 36.
- Astin, A. W. (1975). *Preventing students from dropping out*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bank, B. J.; Biddle, B. J.; Slavings, R. J. (1990). «Effects of peer, faculty, and parental influences on students' persistence». *Sociology of Education*, núm. 63, juliol.
- Biggs, J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. Philadelphia: Open University Press.
- Biggs, J. (2005). *Calidad del aprendizaje universitario*. Madrid: Narcea Ediciones.
- Christie, H.; Munro, M.; Fisher, T. (2004). «Leaving university early: exploring the differences between continuing and non-continuing students». *Studies in Higher Education*, núm. 29.
- Coleman, J. S. (1988). «Social capital in the creation of human capital». *The American Journal of Sociology*, 94. Supplement: «Organizations and institutions: sociological and economic approaches to the analysis of social structure». The University of Chicago Press.
- García Nieto, N.; Asensio Muñoz, I.; Carballo Santaolalla, R.; García García, R.; Guardia González, S. (2005). «La tutoría universitaria ante el proceso de armonización europea». *Revista de Educación*, núm. 337, pàg. 189-210.
- Kuh, G. D.; Hu, S. (2001). «The effects of student-faculty interaction in the 1990s». *The Review of Higher Education*, vol. 3, núm. 23, pàg. 309-332.
- McInnis, C. (2002). «Signs of disengagement? Responding of the changing work and study patterns of full-time undergraduates in Australian Universities». A: Enders, J.; Fulton, O. *Higher education in a globalising world*. Holanda: Kluwer Academic Publishers.
- Pace, C. R. (1984) *Measuring the quality of college student experience. An account of the development and use of the college student experiences questionnaire*. Los Angeles: University of California, Graduate School of Education, Higher Education Research Institute.
- Pascarella, E. T. (1980). «Student-faculty informal contact and collage outcomes». *Review of Educational Research*, vol. 4, núm. 50, pàg. 545-595.
- Pascarella, E. T.; Terenzini, P. T. (1991). *How college affects students*. San Francisco, Califòrnia: Jossey-Bass Publishers.
- Pascarella, E. T.; Terenzini, P. T. (2005) *How college affects students. A third decade of research*, vol. 2. San Francisco, Califòrnia: Jossey-Bass Publishers.
- Ricoy Lorenzo, C.; Pino Juste, M. (2008). «Tutorial Action as a Resource to Improve Higher Education». *Journal of Hispanic Higher Education*, vol. 2, núm. 7, pàg. 144-155.
- Rodríguez, S. (coord.) (2004). *Manual de tutoría universitaria: recursos para la acción*. Barcelona: Octaedro-ICE-UB.

Lidia Daza Pérez. *La tutoria entre iguals com a eina per millorar l'aprenentatge.*

Stanton-Salazar, R. D.; Dornbusch, S. M. (1995). «Social capital and the reproduction of inequality: information networks among Mexican-origin High School Student». *Sociology of Education*, núm. 68, abril. American Sociological Association.

The College Student Experience Questionnaire Assessment Program <http://cseq.iub.edu/index.cfm>

Tinto, V. (1993). *Leaving college. Rethinking the causes and cures of student attrition*. Chicago: The University of Chicago Press.

Tinto, V. (1997). «Universities as learning organizations». *About campus*, gener-febrer.

Tinto, V. (1998). «Colleges as communities: taking research on student persistence seriously». *The Review of Higher Education*, núm. 21.

Universitat de Barcelona (2006). *Projecte institucional de política docent de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Publicacions i Edicions UB.

Vicerektorat d'Estudiants i Vicerektorat de Política Docent, UB (2007). *Informació, orientació i suport a l'estudiant: acció tutorial a la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Publicacions i Edicions UB.

Villar, E. (2006). *La construcción de capital social en las universidades. Un análisis motivacional de las estrategias de networking de los estudiantes*. Girona: UdG Publicacions.

Copyright © 2011. Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons mitjançant la qual qualsevol explotació de l'obra haurà de reconèixer els autors de la mateixa, citats a la referència recomanada que apareix a l'inici del document.

